

ชาวจีนเชื่อกันว่า “ปลิงดำ” หรือ “ปลิงทะเล” มีสรรพคุณเป็นยาได้เป็นอย่างดี เสริมสร้างกำลังวังชา แม้ว่าจะยังไม่มีการวิจัยที่ยืนยันแน่ชัดว่าการบริโภคปลิงทะเลช่วยเสริมสมรรถภาพทางเพศหรือไม่ อย่างไร แต่ด้วยรสชาติที่อร่อยและหอมหวาน ทำให้มีผู้นิยมรับประทานกันอย่างแพร่หลาย

เมื่อความเชื่อในการบริโภคของผู้คนที่เริ่มมากขึ้น และความกังวลที่ปลิงอาจจะสูญหายไปจากทะเลบวกกับความตั้งใจที่จะอนุรักษ์เพื่อให้ประชากรปลิงดำในทะเลกลับมามีมากขึ้น ทำให้ ดร.แสวลี วิบูลย์กิจ อาจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์การประมง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูอนุรักษ์ปลิงดำ ร่วมกับกำลังของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพร ที่มี ชุมชนคนฮักปะทิว เป็นได้ไม่ใหญ่

สมโชค พันธุ์รัตน์ ประธาน “ชมรมคนรักฮักปะทิว” ที่จังหวัดชุมพร เล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านที่อำเภอปะทิวไม่มีการจับปลิงดำ มีเพียงการทำประมงชายฝั่งทั่วไป ส่วนมากถ้าจะมีการจับปลิงก็จะเป็นคนนอกพื้นที่ที่เคยจับกุมกันได้ ที่มาลักลอบจับปลิงทะเลและหอยมือเสือเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา ราคาค่อนข้างสูงมาก และเริ่มหายากขึ้น ทรัพยากรก็เริ่มเสื่อมโทรมลง ปลิงและหอยมือเสือก็เริ่มจะหายากมากขึ้น

ความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านในพื้นที่กับ สจล. ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ สมโชคว่า เริ่มตั้งแต่ปลูกป่าดูแลอ่าว อนุรักษ์ปลาต่างๆ กระทั่งไปดูงานวิจัยของอาจารย์แสวลี โดยนำเอาผู้นำชุมชนของอำเภอปะทิวเข้าไปดูงานและประชุมร่วมกันในระดับหนึ่ง มีแนวคิดร่วมกันว่าถ้ามันประสบความสำเร็จและมีการขยายให้กว้างขึ้น ก็จะนำปลิงดำมาให้กับชุมชนช่วยกันดูแลขยายพันธุ์จัดโซนในพื้นที่อ่าวบางสนและอ่าวชุมโคร่วมกับชุมชน

“ในระบบนิเวศปลิงดำจะช่วยเป็นตัวชี้วัดในเรื่องของน้ำว่าน้ำดีหรือไม่ดี ที่ไหนมีปลิงมากहतทรายจะขาวสะอาด เพราะปลิงดำจะกินอินทรีย์แพลงตอนในทรายเป็นอาหาร ผมมองว่าถ้าไม่มีปลิงดำถือว่าการประมงบริเวณนั้นไม่ดี หากย้อนไปเมื่อ 7-8 ปีที่ผ่านมาจำนวนปลิงดำมีเยอะมาก แต่เดินไปริมตลิ่งหรือเดินลงทะเลแค่หัวเข่า 1 เมตร หรือบริเวณน้ำแห้งซอด หากไปยกได้ไซค์หินจะพบปลิงดำได้ง่าย แต่ปัจจุบันหาดูยากมากถ้าจะเห็นจริงๆ ต้องดำน้ำลงไปดูจึงจะพบ”

ในการเฝ้าระวังดูแลและอนุรักษ์ชายฝั่งนั้น สมโชคบอกอีกว่า มีคณะทำงานเฝ้าระวังของชุมชนฝั่งตำบลบางสนร่วมกับ หน่วยงานในพื้นที่ในรูปแบบการประมงเชิงพาณิชย์ มีการวางแผนเขตชุมชนชายฝั่งเป็นพื้นที่สำหรับขยายพันธุ์สัตว์ เพื่อให้ชุมชนชายฝั่งทำประมงแบบอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการรับผิดชอบ

ทางด้าน ดร.แสวลีบอกว่า การคิดค้นอนุรักษ์ปลิงดำตลอด 4 ปีที่ผ่านมา เริ่มจากการศึกษาแบบรวมศาสตร์ทางสัตวศาสตร์ ลักษณะการสืบพันธุ์แบบชีววิทยา โดยเริ่มจากจุดพื้นฐานของปลิงก่อนคือเรื่องการสืบพันธุ์และต่อมาพัฒนาวิธีการไปเรื่อยๆ จนตอนนี้ทีมวิจัยได้เห็นวิธีการขยายพันธุ์ อนุบาล และปล่อยลงสู่ธรรมชาติ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เริ่มมั่นใจขึ้นว่าสามารถที่จะเพิ่มจำนวนปลิงดำให้มากขึ้นได้

สงล.ร่วมอนุรักษ์ ‘ปลิงดำ’

คืนความสมบูรณ์ให้ปะทิวของไทย

ดร.แสวลี วิบูลย์กิจ พร้อมนักศึกษาประมงวิจัยปลิงดำ

สมโชค พันธุ์รัตน์

“หลักๆ ที่พยายามจะเลี้ยงเพาะพันธุ์ ด้วยความที่อัตราการรอดและการเจริญเติบโตค่อนข้างช้ามาก แต่มีข้อดีที่ว่าทรัพยากรมีอยู่หน้าบ้าน เราจึงอยากคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับหน้าบ้านเรา อย่างน้อยนำปลิงดำที่มีปริมาณมากขึ้น ชุมชนก็สามารถจับเป็นการสร้างรายได้สร้างอาชีพและช่วยรักษาธรรมชาติตามแนวชายฝั่ง”

นี่คือคำมั่นที่ ดร.แสวลีกล่าวไว้ แนวโน้มของปลิงดำคือสัตว์เศรษฐกิจอยู่แล้ว สองชนิดหลักๆ ที่ประเทศไทยไปยังตลาดโลก คือ “ปลิงขาว” (Holothuria scabra) และ “ปลิงดำ” (Holothuria atra) ราคาในท้องตลาดที่นิยมซื้อขายสูง

ถึงกิโลกรัมละ 2,000-3,000 บาทแปรรูปไปถึงช่วงเป็นปลิงแห้ง ราคา ก็จะเพิ่มขึ้นอีกระดับ

ปลิงขาวพบมากทางฝั่งอันดามัน ส่วนปลิงดำพบมากทางฝั่งอ่าวไทย เราจึงต้องการเสริมปลิงดำที่เดิมมีอยู่มากในบริเวณนี้ให้เพิ่มมากขึ้น โดยการขยายพันธุ์ก่อนจะปล่อยคืนสู่ทะเล โดยเฉพาะการขยายพันธุ์ในเชิงพาณิชย์ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่เพาะเลี้ยงเพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถเพิ่มเป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดใหม่ให้กับประเทศไทยได้ด้วย

“เราต้องการให้เลี้ยงในโซนน้ำจืดที่เลือกทำกิจการแล้ว เพราะตัวอินทรีย์สารที่อยู่ในพื้นที่ก่อนน้ำจืดมีการสะสมตัวอยู่มากแต่ต้องศึกษาเพิ่มอีกในต่างประเทศที่มีการเลี้ยงปลิงทะเลในน้ำจืด โดยชุดเป็นบ่อที่ไม่ลึกมากและปล่อยปลิงลงเลี้ยง แต่ต้องมีการย้ายตลอดเวลาไปใส่บ่อถัดไปๆ เรื่อยๆ เพื่อให้ปลิงกินอินทรีย์สารให้หมด ซึ่งอาจเป็นเรื่องของตะกอนทรายส่วนหนึ่ง และถ้าหากจะมีการนำไปเลี้ยงในน้ำจืดจริงต้องมีการศึกษานาฏภาพของดินตะกอนก่อนเลี้ยง”

ดร.แสวลีบอกอีกว่า กรมประมงคลองวาฬที่มีการทดลองเพาะและปล่อยสู่ธรรมชาติ ซึ่งช่วงที่ลงเกาะเป็นช่วงที่ทราบกับนักวิจัยมากที่ต้องย้ายพื้นที่ปลิงดำไปมาตลอด เพื่อสลับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมไปมาให้ปลิงสามารถปรับตัวได้ มันค่อนข้างเหนื่อยสำหรับนักวิจัย แต่ในธรรมชาติกระแสน้ำมันพัดอยู่ตลอดเวลา น้ำก็เปลี่ยนสภาพแวดล้อมไปโดยปริยาย เขาก็สามารถจัดการตัวของเขาเองได้ง่ายกว่า”

อย่างน้อยหากอนาคตจำนวนปลิงดำเพิ่มมากขึ้นไม่เพียงทะเลสวย น้ำใส เกษตรกรยังจะมีตัวเลือกในการประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีกว่า

น้ำหวาน ฉิมหลวง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้